

HØGSKOLEN
I SØR-TRØNDELAG**HØGSKOLEN I SØR-TRØNDELAG**

AVDELING FOR MAT- OG MEDISINSK TEKNOLOGI

Matteknologisk utdanning

Kandidatnr:						
Eksamensdato:	7. august 2006					
Varighet:	kl. 09:00 – 13:00 (4 timer)					
Fagnummer:	FO105N					
Fagnavn:	Anvendt fysikk					
Klasse(r):	1 N					
Studiepoeng:	6					
Faglærer(e):	Jørgen Mæhle (telefon 95150488)					
Hjelpemidler:	Godkjent kalkulator, type hp 30S Vedlagte formler og tabeller					
Oppgavesettet består av:	5 oppgaver på 4 sider (inkludert denne forsiden)					
Vedlegg består av:	Totalt 4 sider: 1. Formler, konstanter og enheter (en side) 2. Tekniske data for matvarer (en side) 3. Mollier-diagram (2 eks)					
Merknad: Oppgaveteksten leveres inn med besvarelsen						
Kandidaten må selv kontrollere at oppgavesettet er fullstendig						
Lykke til!						

OPPGAVE 1 Fuktig luft (20 %)

Bruk vedlagte Mollier-diagram til å finne de nødvendige data for å løse spørsmålene i denne oppgaven. Mollier-diagram skal legges ved besvarelsen.

Gitt massetetthet luft: $\rho_{\text{luft}} = 1,29 \text{ kg/m}^3$

- Definer begrepet doggpunkt.
- Doggpunktsmåling for å bestemme absolutt og relativ fuktighet: Vi avkjøler luft med opprinnelig temperatur 45°C til den begynner å skille ut vann (dogger) ved 24°C . Hva var luftas absolutte og relative fuktighet i den opprinnelige tilstanden?

Vi betrakter luft som sirkulerer i en tørkeprosess. Utgående luft har temperatur 30°C og relativ fuktighet 60 % (tilstand A), - den kjøles ned til den har relativ fuktighet 100 % (tilstand B), - videre blir luften nedkjølt ved 100 % relativ fuktighet til 4°C for å fjerne vann (tilstand C), - og tilslutt varmes den opp til den igjen har temperatur 40°C (tilstand D). Hver time gjennomgår 56 m^3 luft denne prosessen.

- Tegn inn prosessen luften gjennomgår og merk av punktene A – D i Mollier-diagram, og fyll ut tabellen under som beskriver luften i hver av tilstandene (tegn av tabellen i besvarelsen).

tilstand	temp. ($^\circ\text{C}$)	rel. fuktighet (%)	vanninnhold (kg/kg)	spes. entalpi (kJ/kg)
A	30	60		
B		100		
C	4	100		
D	40			

- Beregn hvor mye vann som fjernes pr. time i tørkeprosessen?
- Beregn hvor mye energi lufta avgir pr. time under avkjølingene (A – C).
- 45 % av energien som avgis fra A til C gjenvinnes til oppvarming fra C til D. Beregn hvor stor effekt som i tillegg må tilføres til oppvarmingen fra tilstand C til tilstand D.

OPPGAVE 2 Varme, utvidelse (20 %)

- Gitt 1,0 kg is (frosset vann) ved -20°C

- Hvor stor energimengde tilføres totalt for at all isen skal omformes til vanndamp med temperatur 120°C ?
- Skisser temperaturforløpet til vannet som funksjon av tid, og angi hvilken av fasene/faseovergangene som krever mest energi.

Data vann: varmekapasitet is $2,10 \text{ kJ/(kg}\cdot\text{K)}$, væske $4,19 \text{ kJ/(kg}\cdot\text{K)}$, damp $1,0 \text{ kJ/(kg}\cdot\text{K)}$
smeltevarme 333 kJ/kg , fordampningsvarme 2260 kJ/kg

- En tank av stål rommer totalt 630, 0 liter ved 5°C . Hvor mye melk ved 15°C kan fylles i tanken når melka skal holde seg i tanken opp til 70°C ?

Data: $\gamma_{\text{stål}} = 3,6 \cdot 10^{-5} \text{ K}^{-1}$ $\gamma_{\text{melk}} = 60 \cdot 10^{-5} \text{ K}^{-1}$

- En stålstav på 4,0 m er koplet sammen med en aluminiumstav på 6,0 m ved 20°C . Ved hvilken temperatur vil samlet lengde av stavene ha økt med 1,0 cm.

Data: $\alpha_{\text{stål}} = 12 \cdot 10^{-6} \text{ K}^{-1}$ $\alpha_{\text{al}} = 24 \cdot 10^{-6} \text{ K}^{-1}$

OPPGAVE 3 Varme, gass og trykk (20 %)

- a) 20 tonn oksekjøtt med temperatur $+16\text{ }^{\circ}\text{C}$ kommer inn til et fryselager. Det er ønskelig å fryse ned kjøttet til $-24\text{ }^{\circ}\text{C}$ i løpet av 6 timer. Beregn hvor mye energi som totalt må fjernes fra kjøttet, og effekten på kjølingen. (Tekniske data for matvarer er å finne i vedlegg).
- b) I en lukket beholder er det 4,2 mol nitrogengass. Temperaturen er $32\text{ }^{\circ}\text{C}$ og trykket $2,10 \cdot 10^5\text{ Pa}$. Finn volumet av beholderen.
- c) En ball har volum 9600 cm^3 . Trykket inne i ballen er 220 kPa, og temperaturen er $5,0\text{ }^{\circ}\text{C}$. Ballen blir tatt med inn i et rom der temperaturen er $90\text{ }^{\circ}\text{C}$. Volumet av ballen øker med 8 %. Beregn det nye trykket i ballen.
- d) Beregn osmotisk trykk i en 0,05 M MgCl_2 løsning ved $17\text{ }^{\circ}\text{C}$.

Data for MgCl_2 : Van't Hoffs i-faktor 2,7.

OPPGAVE 4 Elektrisitet (20 %)

- a) Bestem motstanden i henholdsvis serie- og parallell-kopling av tre motstander på 25, 50 og $75\text{ }\Omega$.
- b) Bestem og skisser en motstandskopling som er en kombinasjon av de tre motstandene på 25, 50 og $75\text{ }\Omega$ og gir en samlet motstand på $37,5\text{ }\Omega$.
-
- c) Beregn hvor stor motstand et varmeelement må ha når det skal yte 3300 W med spenning på 220 V.
- d) Hvilken motstand skal du kople i serie med den forrige for at de sammen skal gi en effekt på 1000 W?
- e) Anta at varmeelementet på 3300 W i gjennomsnitt er påslått 18 timer pr. døgn i 6 av årets måneder. Beregn hva du må betale for den varmeenergien elementet yter pr. år med en energipris på 0,75 kr. pr. kWh.
- f) Anta at varmeelementet som har en forventet ytelse på 3300 W ved 220 V koples til en spenningskilde på 240 V (elektromotorisk spenning) som har en indre motstand på $4,0\text{ }\Omega$. Beregn strøm gjennom elementet og hvor stor effekt elementet yter i denne situasjonen.

OPPGAVE 5 (20 %) (NB! Besvar 4 av de 6 deloppgavene a – f. Det oppnås ikke ekstra uttelling ved å besvare mer enn 4 deloppgaver)

- a) Hva menes med en ideell transformator?

Gitt en transformator med 600 viklinger og spenningen 230 V på primærsiden, mens spenningen og strømmen på sekundærsiden er 30 V og 17,8 A. Bestem antall viklinger på sekundærsiden og strømmen på primærsiden.

- b) Optikk I: Skisser strålegangen og beregn innfalls- og refleksjons-vinkel for en lysstråle som går fra vann til flintglass når brytningvinkelen er 45 grader.

Oppgitt: $n_{\text{flintglass}} = 1,67$ $n_{\text{vann}} = 1,33$

- c) Optikk II: forklar begrepene totalrefleksjon og grensevinkel.

Bestem grensevinkelen for lys som går fra flintglass til luft.

Oppgitt: $n_{\text{flintglass}} = 1,67$ $n_{\text{luft}} = 1,0$

- d) Hva menes med trippelpunktet til et stoff?

Gi eksempler på praktisk utnyttelse av egenskapene til stoffene H_2O og CO_2 ved trykk under trippelpunktet.

- e) Forklar kort prinsippet for omvendt osmose, og gi eksempel på anvendelse.

- f) To like store luftmengder A og B blandes. Tilstand til luftmengde A er gitt ved $t_A = 8^\circ\text{C}$ og $\varphi_A = 0,4$ mens B er gitt ved $t_B = 26^\circ\text{C}$ og $\varphi_B = 0,7$.

Bestem blandingstilstanden (t , x , h og φ).